OBČANSKÁ SPOLEČNOST A JEJÍ TRANSFORMACE

WWW.KARELMULLER.EU

26. 4. 2025

FORMOVÁNÍ (OBČANSKÉ, NÁRODNÍ) SPOLEČNOSTI (ETAPIZACE)

- **Současnost – sametová revoluce (37)**
- **1989 – 1968 normalizace (21)**
- **1948 – 1968 kult osobnosti a uvolnění (20)**
- **1948 – 1938 válka a její důsledky (10)**
- **1938 – 1918 slavná 1. republika (20)**
- **1861 – 1918 habsburský stát (57)**
- **1850 – 1860 Bachův absolutismus (12)**

ALOISIE MÜLLEROVÁ
(*1909 – †2011)

- **Aloisie Sommerová (Ludvík Sommer, shopkeeper, her father died in the WWI)**
- **1909 (born in Hapsburg Empire in Moravia)**
- **1918 (10 years old – Czechoslovakia)**
- **1938 (30 years old – 1st break up of Czechoslovakia)**
- **1939 (Annexation – Protectorate Böhmen und Mahren)**
- **1945 (36 year old – Renewal of Czechoslovakia)**
- **1948 (Communist Coup)**
- **1968 (60 years old – Prague Spring)**
- **1989 (80 years old – Velvet Revolution)**
- **1993 (2nd Break up Czechoslovakia)**
- **2004 (Czechia joined the EU)**

Aloisie Müllerová oslavila stovku v obdivuhodné svěžesti.

CEVRO UNIVERZITA

ČEŠI COBY STATELESS SOCIETY

- **Typologie národotvorných hnutí**
- **Co je národ?**
  - Modernisté (konstruktivisté) x esencialisté (primordialisté)
- **Miroslav Hroch (V národním zájmu, Národy nejsou dílem náhody …)**
- **Ernest Gellner (Národy a nacionalismus, Nacionalismus)**

4. ZÓNA (CEE PO 1989)

CEVRO UNIVERZITA

3. ZÓNA (CE PO 1918)

CEVRO UNIVERZITA

2. ZÓNA (NĚMECKO, ITÁLIE PO 1871, 1861)

CEVRO UNIVERZITA

1. ZÓNA (PŘED VFR)

CEVRO UNIVERZITA

KOMUNISTICKÉ OBDOBÍ

- **De-institucionalizace (bonding sociální kapitál, specifická důvěra, klientelismus)**
- **Destrukce veřejné sféry propagandou**
- **Útěk z veřejnosti a de-politizace společnosti**
- **Posilování symbolické hranice: politici v tzv. obyčejní lidé**
- **Blahořečení soukromí, chalupářská emigrace viz film Na Samotě u lesa**
- **Politická dezorientace**

1. REPUBLIKA – JAZYKOVÉ POMĚRY

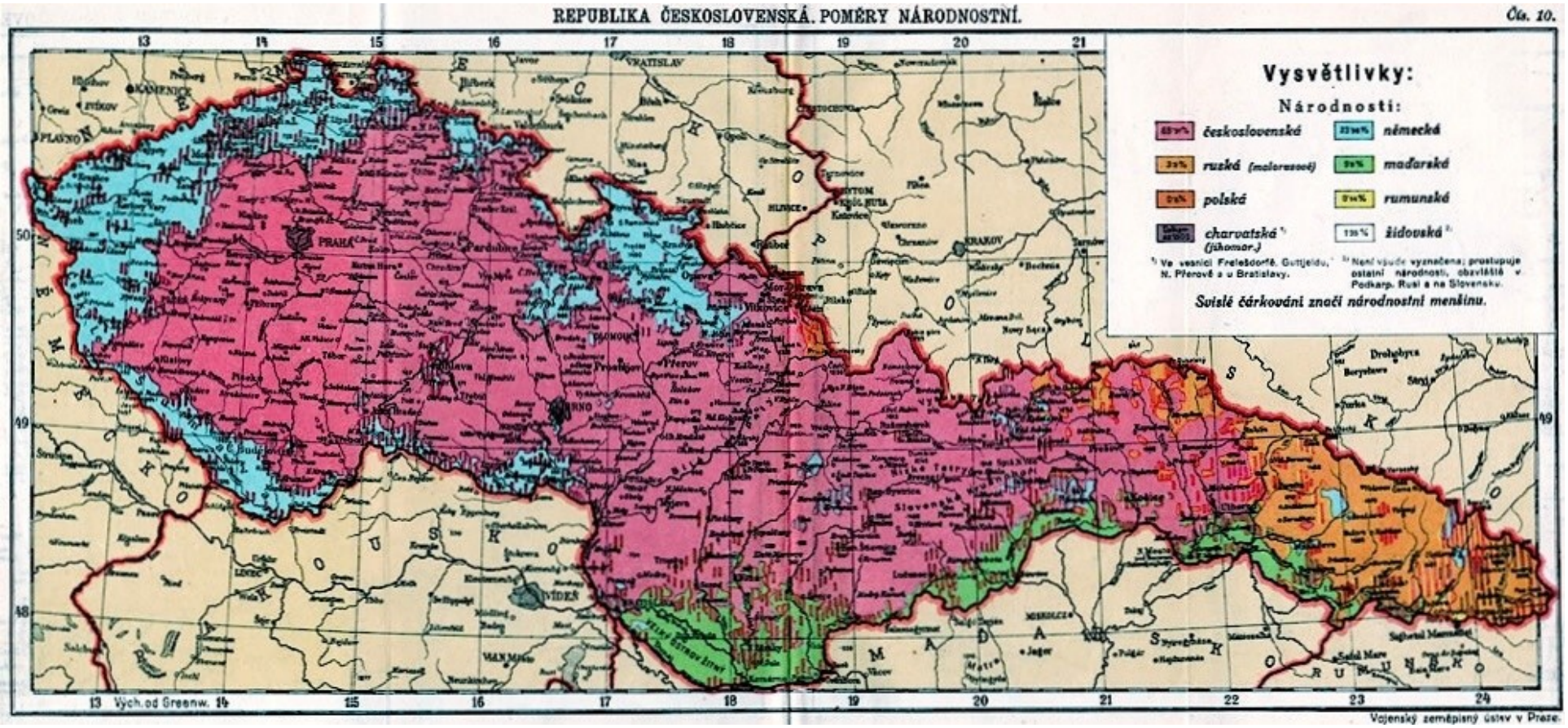

CEVRO UNIVERZITA

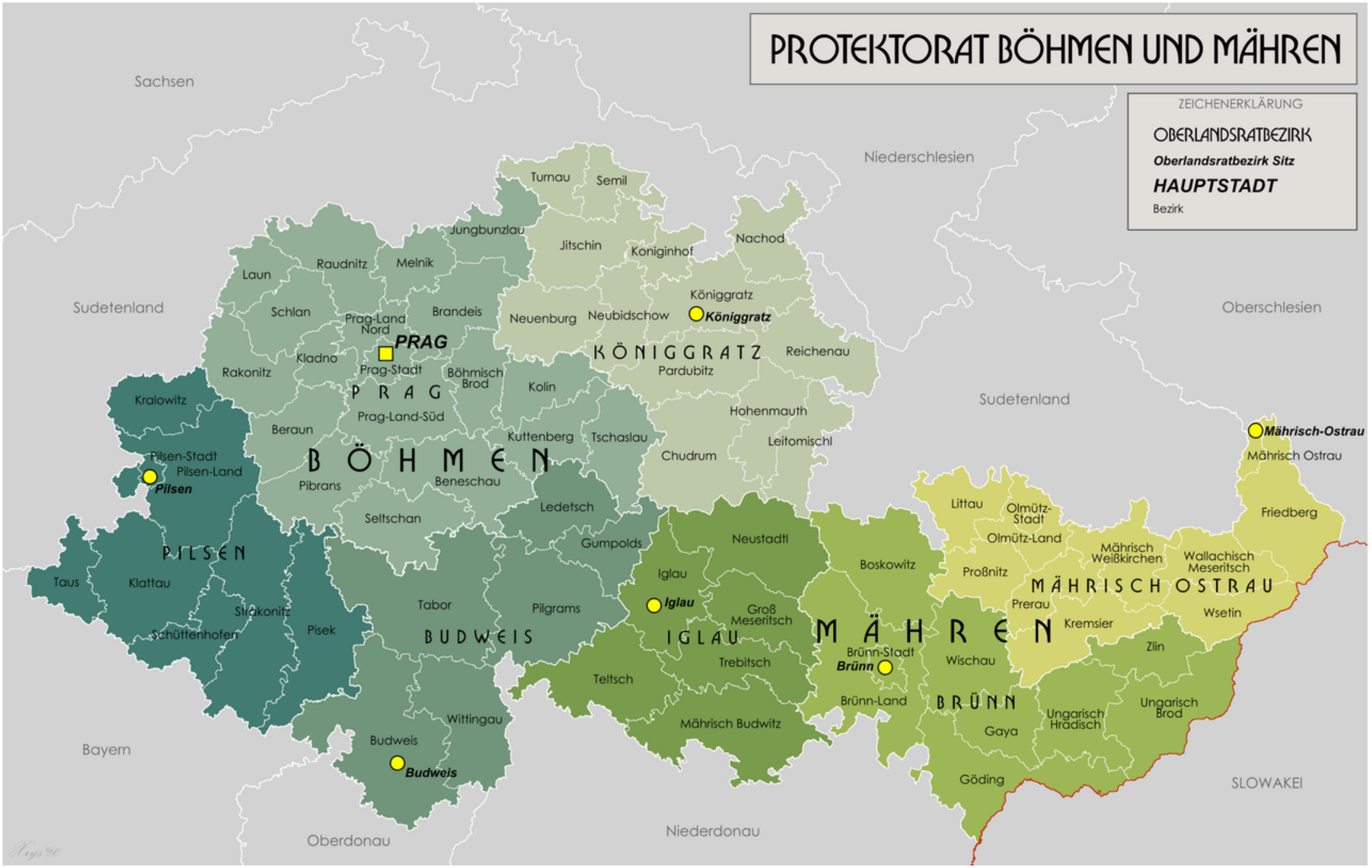

CEVRO UNIVERZITA

Vertreibung von 3 Millionen Deutschen aus der Tschechoslowakei 1945/46

CEVRO UNIVERZITA

MNOHONÁRODNOSTNÍ VERSUS NÁRODNÍ STÁT (?)

Emanuel Rádl
Válka Čechů s Němci, 1928

„Politika státu po válce z velké části válkou státu proti německému domácímu obyvatelstvu, boj proti nim je pokládán za zásluhu o stát“

1.REPUBLIKA

- Post-war state
- Obava o stát
  - Práva národů na sebeurčení/Menšiny
  - KSČ
  - Mezinárodní situace
- Ekonomické struktury
  - ústup nacionalismu, ale…
- Politické struktury
  - Partitokracie, stát stran
  - Není opozice
- Zájmové struktury
  - Vazba na stát
  - Obranné jednoty (hospodářství, vzdělání, tělocvik a rekreace)

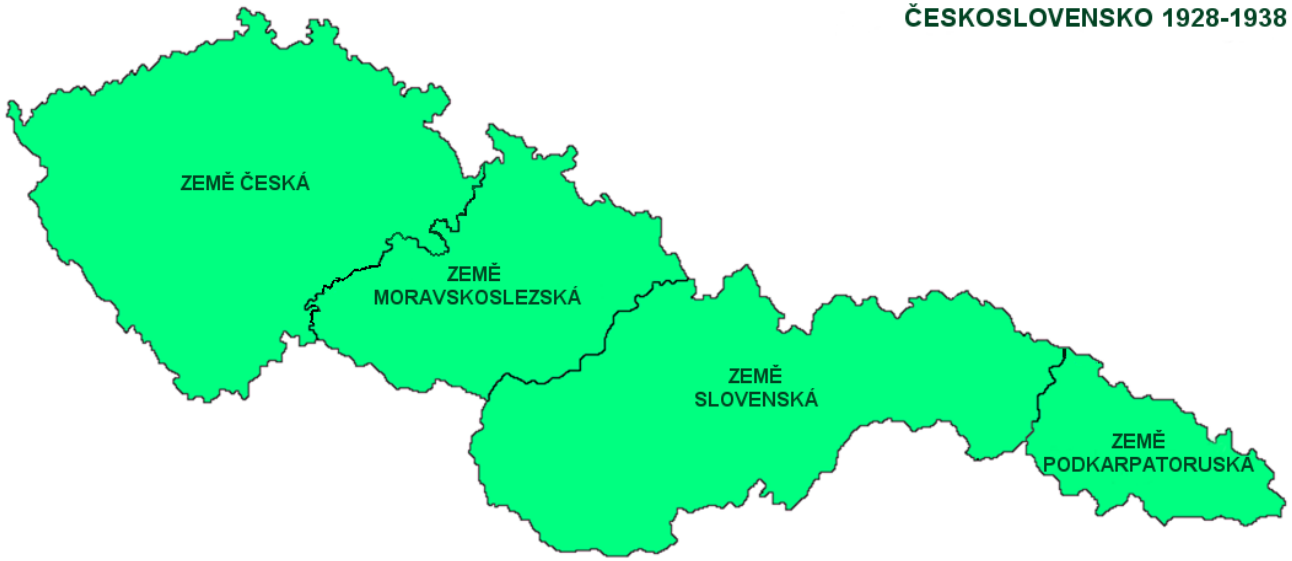

CEVRO UNIVERZITA

ŽUPNÍ ZŘÍZENÍ V : NEUSKUTEČNĚNÉ

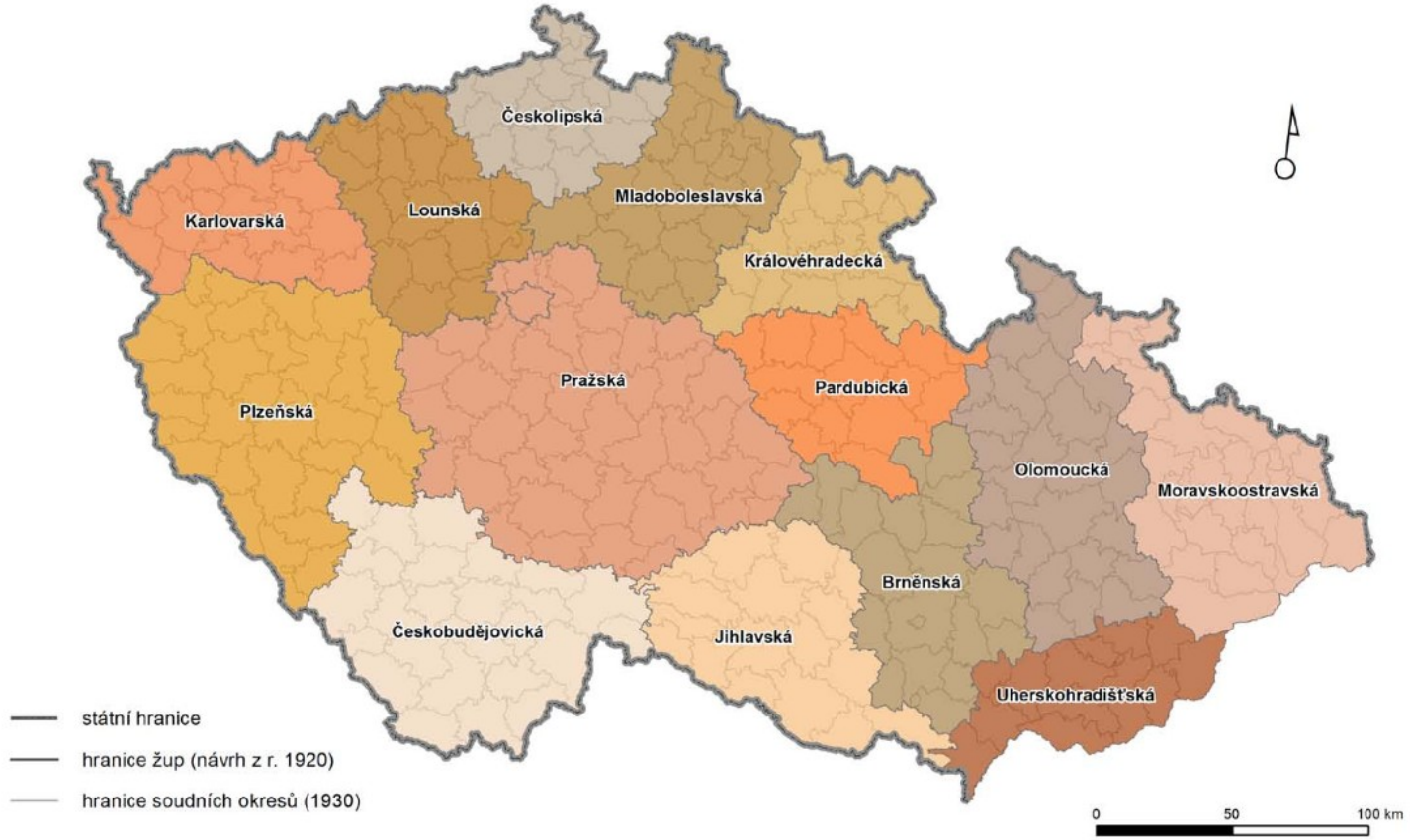

Mapa 2 Župy (návrh 1920)
Zdroj: Burda, Janoušek (2013)

CEVRO UNIVERZITA

ROZPAD R-U 1918 A JEPIČÍ STÁTEČKY

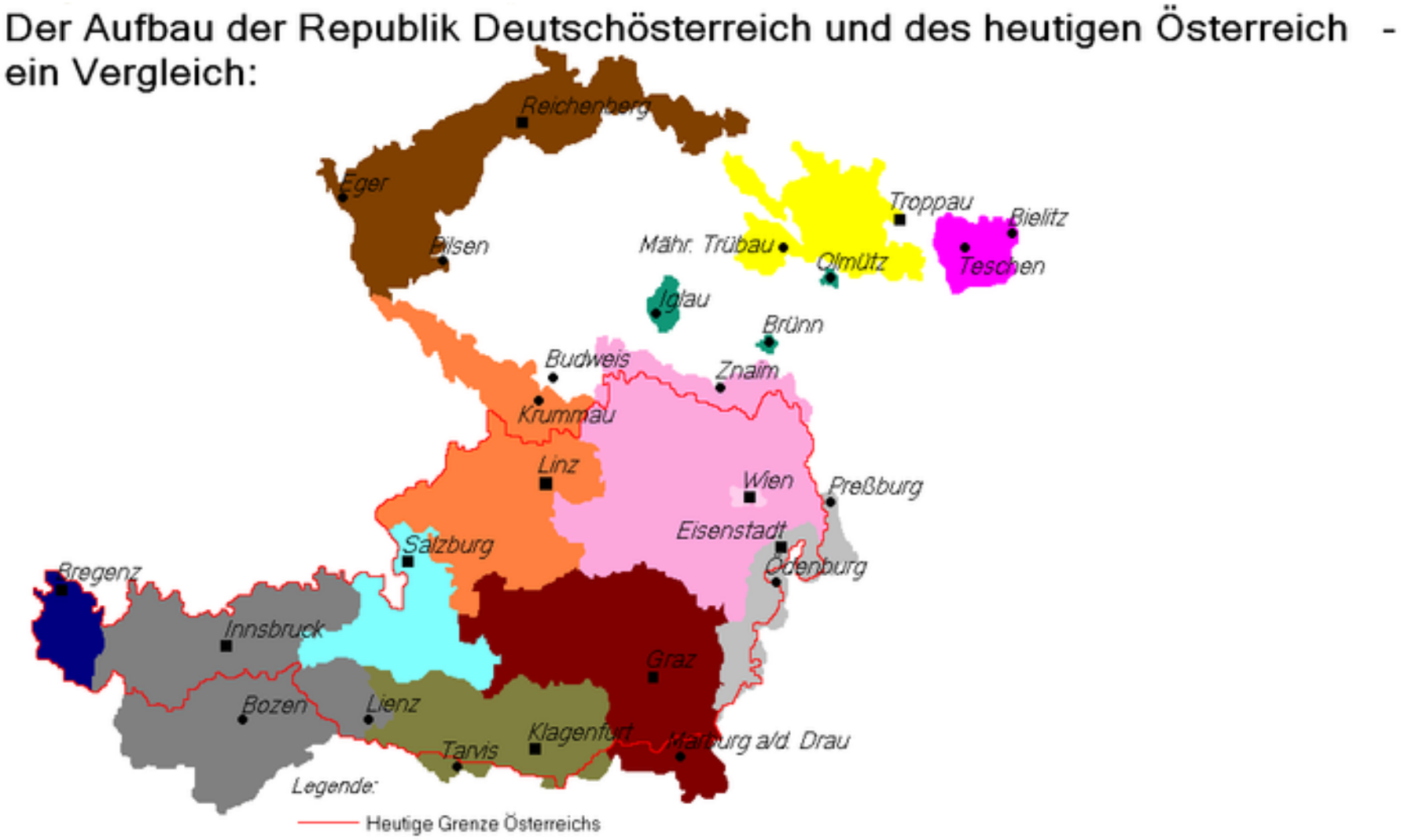

HABSBURSKÝ STÁT

CEVRO UNIVERZITA

SLABÁ BURŽOAZIE/MĚŠŤANSTVO

- úpadek drobné šlechty v 17. století
- konzervativní politika Rakouska v 1. pol. 19 století (Metternich)
  + opožděná modernizace - význam Atlantiku
- liberalizace shora (bachovský absolutismus) - vše pro lid, ale nic skrze lid
- liberální reformy Bachova absolutismu (živnostenský řád, komory, systém státní správy)
- sebevědomá byrokracie = byrokracie jako nositelka společenských změn

NEDOSTATEČNÝ VZTAH KE STÁTU

- stateless society
- nedostatečná identifikace se státem ==► nedostatek státotvorného cítění (x vztah k monarchovi)
- politika neodpovědnosti vůči státu (pasivní rezistence) ==►negativní demokratismus (TGM)
- kulturní pojetí národa ==►národnostní diverzifikace státu

RAKOUSKO-UHERSKÉ VYROVNÁNÍ 1867

CEVRO UNIVERZITA

Germans
Hungarians
Czechs
Slovaks
Poles
Ukrainians
Slovenes
Croats, Serbs
Romanians
Italians

The ethnic groups of Austria-Hungary in 1910 according to *Distribution of Races in Austria-Hungary* by William R. Shepherd, 1911.

CEVRO UNIVERZITA

ORGANICKÉ (KULTURNÍ) POJETÍ NÁRODA

- 3 stereotypy národní existence (psychóza strachu – obava o národní existenci)
    - pocit ohrožení
    - defensivní stereotyp
    - důraz na jednotu
- nedostatek smyslu pro zájmový a názorový pluralismus
    - nedostatek vnitřní opozice
    - spolkový život národnostně rozdělený
    - hospodářský nacionalismu (svůj k svému)
- politika jako národní (kulturní) emancipace, deficitní pojetí politiky (x liberální pojetí)

CEVRO UNIVERZITA

CEVRO UNIVERZITA

CEVRO UNIVERZITA

CEVRO UNIVERZITA

CEVRO UNIVERZITA

CEVRO UNIVERZITA

CEVRO UNIVERZITA

CEVRO UNIVERZITA

Foto: Petr Syruček, 2025

CEVRO UNIVERZITA

IMPERIAL QUEEN VICTORIA, LONDON

PLACE DE LA RÉPUBLIQUE, PARIS

CEVRO UNIVERZITA

OBECNÁ TEZE I.

Nedostatečná identifikace s rakouským státem je v komplikovaných podmínkách První republiky vystřídána jeho kolonizací českou společností prostřednictvím politických stran. Tradice „negativního demokratismu“ (TGM) - politické pasivity a odporu vůči státu - za Rakouska, byla za První republiky vystřídána tradicí politické poddanosti a závislosti na státu, který byl permanentně ohrožován menšinami a mezinárodní politickou situací. Nedůvěra vůči státu za Rakouska byla za 1. rep. vystřídána vášnivým a přehnaným etatismem (K. Čapek) - politická kultura podřízenosti (vůči státu), subjective political culture (G. Almond).

OBECNÁ TEZE II.

Nedostatečná identifikace se státem za Rakouska se zvrátila v kolonizaci státu českou společností (prostřednictví politických stran), což se pak ukázalo jako dobrý předpoklad pro pozdější kolonizaci společnosti ze strany státu, jenž byl ovládnut KSČ!